

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 5.

Št. 17. V Ljubljani, 15. septembra 1891. Leto VIII.

Obseg: Kmetijske razstave. — Grozdni mlin. — Boj proti krompirjevi guilobi. — Opravila pri čebelnjaku meseca avgusta — Opravila pri čebelnjaku meseca septembra. Razne reči — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Kmetijske razstave.

(Konec.)

Drugi in silno važen namen razstavam je ta, da poučujejo kmetovalca. Naj se tudi zdi ta trditev na prvi pogled čudna, češ, saj kmetovalci sami razstavijo, čemu bodo še ogledovali svoje predmete — vendar je popolnoma resnična. Nikoli si kmetovalec ne bode razstave dosti ogledal, naj jo še tako ogleduje; vedno mu bode še kaj manjkalo, o čemer bi se bil v razstavi lahko poučil.

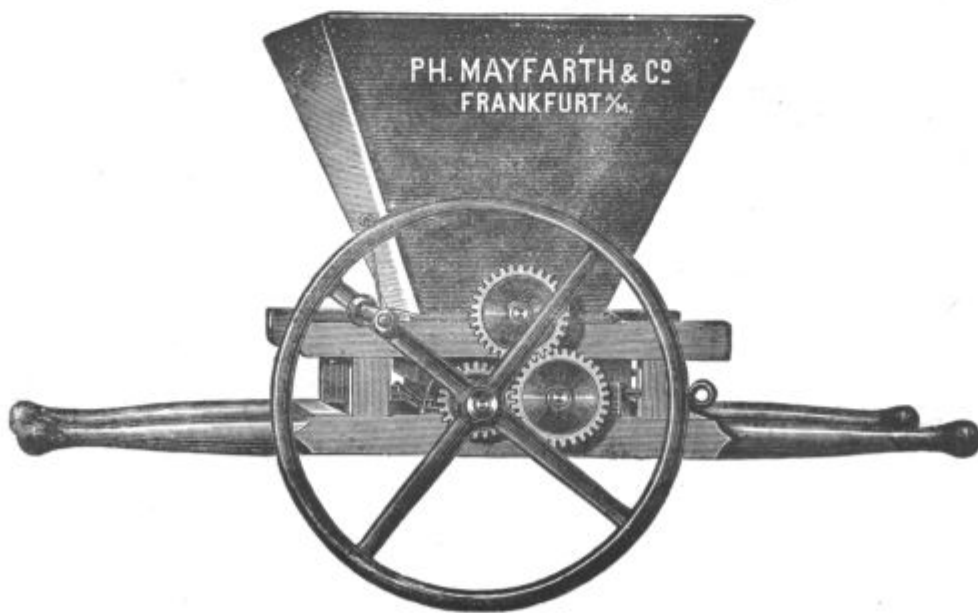
Ako si pred očimo kmetovalec kakega kraja, ne bomo jih mogli vseh enako soditi, ampak priznati bomo morali, da je morda nekaj prav dobrih, vzglednih gospodarjev, nekaj jih gospodari precéj dobro, nekaterim gre slabše — tolike da „rijejo“ —, oslali pa „nikamor ne morejo“. Če pa so že kmetovalci

enega kraja tako različni, koliko bolj različni so šele po večih okrajih, deželah ali celo državah i. t. d. Nekateri imajo več prilike, pripomočkov in veselja, da se izobrazijo za svoj poklic, drugi zopet menj; nekateri vse poskusijo, da bi si na najlažji način in z najmanjšimi stroški

kar najbolj mogoče izboljšali svoje gospodarstvo, drugim tega ni mar. Vsled tega tudi tolika razlika med gospodarstvi.

Vsak razstavljalec se hoče pokazati v razstavi od najlepše strani; vsak kmetovalec razstavi torej najlepših in najboljših pridelkov ter ob enem pokaže, kako jih je pridelal. Tu ima vsak kmetovalec najlepšo priliko, da se o tej različenosti do dobrega pouči, pa

tudi vzroke te različenosti spozna. Pri vsaki stvari mora premišljati, ali je dobra ali ne, ali bi se pri teh razmerah dalo bolje storiti ali ne; primerjati jo mora svojim enakim stvarjem ter si vse, kar dobrega zapazi, zapomniti. Vprašati

Podoba 28.

se mora, zakaj je tamkaj drugače, nego tukaj, katero je boljše in zakaj je boljše? i. t. d. Na ta način si pridobi v nekaterih urah silno mnogo. Seveda mora biti pri ogledovanju le vedoželjen opazovalec, ne pa samosvesten pridelovalec, češ: le moje je dobro, drugo pa malo ali pa nič prida.

Na razstavi kmetovalec tudi lahko spozna različne kmetijske stroje in različna orodja. Mnogo se še rabi takega blaga, ki ni prav nič prida in bi bilo že zdavnaj zaslužilo, da se zavrže. Toda ali nevednost ali nebržnost je kriva, da kmetovalec ne spozna boljših priprav ter težko in slabo dela z neprikladnimi, ali pa si jih na slepo srečo naroči pri kakem agentu. Agent jih seveda hvali, kakor bi na vsem svetu ne bilo boljših; a le prerado se zgodi, da vse skupaj ni nič prida ali pa kmetovalec celo ne dobi tega, kar naroči, ter prepozno spozna, da je ogo-ljufan. Na razstavi si kmetovalec lako ogleda različne stroje, različna orodja, preudari njih vrednost (porabnost) za svoje razmere ter se tudi z drugimi lahko posvetuje o prikladnosti ali neprikladnosti posameznih sestav. Kar mu ugaja, to si naroči ali pa prosi „kmetijsko družbo“, da mu priskrbi, kar želi.

Omenil sem, da kmetovalci ne pridelujejo povsodi vsega, ampak da se pečajo najbolj s tem, kar v dotičnem kraju bolje uspeva. Pripoznati pa je treba, da bi se v tem ali onem kraju mnogokrat dalo kaj pridelovati, kar bi donášalo mnogo dohodkov. Kmetovalec vidi pridelek v razstavi, preudari razmere, in ker se mu zdi, da bi morebiti šlo, poskusi. Prav lahko se zgodi, da se stvar prav dobro sponese, in tako se odpre kmetovalcu nov vir dohodkov.

Iz teh malih opomej vsak kmetovalec lahko razvidi, kolike važnosti so kmetijske razstave v obče, posebno pa zanj samega. Ako vse to dobro preudari, nikoli ne bode zamudil udeležiti se razstave, ako bo le mogoče, sicer pa si jo bo vsaj ogledal; obakrat imel bo dobiček od nje.

Važnost razstav so spoznale tudi više oblasti, zato jih pa tudi rade podpirajo z različnimi sredstvi. Običajno odlikujejo ali obdarujejo razstavljalce, katerih razstavljeni predmeti so posebno dobri in lepi, ter jih tako navdušujejo, da vztrajajo pri svoji pridnosti in podjetnosti. Kupci tako blago veliko raje kupujejo in mnogo dražje plačujejo. To je zopet vzrok, da se vzbujajo tudi manj napredni kmetovalci in izkušajo doseči srečne svoje tovariše.

Napisal sem te opomnje, da bi vsaj površno označil pomen kmetijskih razstav ter pojasnil kmetovalcem, kolike vrednosti so take razstave za nje. Bodo naj torej te črtice tudi opomin našim kmetovalcem, da se uže sedaj začno pripravljati za razstavo, katero priredi c. kr. kmetijska družba kranjska prihodnje leto, da vredno pokažejo, kaj premorejo ter častno rešijo svojo nalogo.

F. Š.

Grozdni mlin.

Bliža se trgateg, zato opozarjamo naše vinarje na stroj, ki je vsakemu umnemu vinogradniku neogibno potreben. Ta stroj je grozdni mlin, ki ga kaže podoba 28.

Predno grozdje zrebljamo, moramo je zmečkati. A m čka se na več načinov, celo z nogami, ker ni le nič vredno, ampak tudi zelo negusno. Ako umno napravljamo vino, treba da zmečkamo vsako jagodo, a to precj močno, da pridejo tudi v mošt one tvarine in dišave, ko se nahajajo v pelkih in lupinicah jagodnih in ki dajo vinu dober duh in okus. Tako pa je mogoče mečkati jagode

le z grozdnim mlinom. Poleg tega se delo tudi hitro vrši. Grozdni mlin ima valjar, ki grozdje dovaja k valjarjema, katera grozdje močkata. Ta dva valjarja sta robata. Mlin se goni s kolesom na omah, katero pregiblje valjarja s tremi zobatimi kolesi. Tak grozdni mlin stoji pri Ph. Mayforthu & Comp. na Dunaji 35 gld.

Boj proti krompirjevi gnilobi.

Zaradi dolgega deževja gnije krompir po mnogih krajih. Dolžnost kmetovalcev je, da izkušajo z raznimi sredstvi zabraniti, da se ta bolezen preveč ne razširi na polji, pa tudi tačas, ko krompir spravljajo in pa pozneje v kleti. S temi vrstami hočemo poučiti kmetovalce, kaj naj store, da se to zlo preveč ne razširi.

Kako nastane in kaj je krompirjeva gniloba?

Človeško oko opazi gnilobo že julija in avgusta meseca, če je dolgo deževalo. Krompirjevi listi dobe lise. Te lise so iz prva rjave, pozneje črne. Rastline venejo in posahnejo. Temu je kriva glivica, ki jo je moči videti le s povekševalnim steklom. Kadar se glivice bolj razvijajo, odpadajo same na tla ali jih pa dež spere. Tako pridejo do gomoljev v zemlji. Če dolgo dežuje, smrdi po polji po gnilobi. Ko čutimo ta duh, vemo, da krompir gnije, če tudi ne preiskujemo gomoljev. Glivice, ki jih je dež spral na tla, prišle so v tla in se prijele gomoljev. Čim mečo kožo ima krompir, tem hitreje gnije in izpridi se tako, da ni za jed.

Krompir ne gnije enako hudo po vseh njivah, po nekaterih niti ne gnije. Da krompir bolj ali manj gnije, mnogo je zavisno od tega, kako lego in prst ima njiva, kako je obdelana in s kakim gnojem je gnojena. Že pri sajenji krompirja se torej lahko nekoliko pomaga, da ne bo preveč gnil in ne bode preveč škode, če bi tudi vreme pospeševalo bolezen. Sedaj pa vender ni čas, govoriti o tem, kako bi se krompirjeva gniloba odvrnila. Bolezen se je že začela, sedaj je le gledati, da se reši, kar se še rešiti da.

Kaj je storiti proti krompirjevi gnilobi, dokler krompir raste?

Ko je pred petdesetimi leti prvokrat gnil krompir, premišljevali so ljudje takoj, s kakimi sredstvi bi se dala preprečiti gniloba. Poskušali so več reči, ali vse so bile ali predrage ali pa pretežavne. Poleg tega pa tudi uspeh ni bil gotov. Šele poslednji čas se je našlo sredstvo, s katerim se škoda vsakako znatno zmanjša, naj se že bolezen popolnoma ne odpravi. Krompirjeve rastline se škrope z raztopino modre galice in apna. To sredstvo imenuje se tudi „Bordoško lužilo“. Sestoji pa iz modre galice, apna in vode in se rabi razno močno po tem, če je krompirjevo listje še nežno ali pa uže trd.

To lužilo se napravlja tako le:

1.) 1 1/2 odstotno lužilo, to je 100 litrov vode, 1 1/2 kilo modre galice, 1 kilo apna.

2.) 2 odstotno lužilo, to je 100 litrov vode, 2 kilo modre galice, 1 1/4 kilo apna.

Modro galico raztopi doma v vroči vodi in potem, če je voda blizu, šele na polji prilij vode, kolikor je še manka, in primešaj apnenega prahu. To vse potem dobro zmešaj. Apno moraš poprej zdrobiti in z gostim sitom očistiti vseh kamenčkov in peska, da se brizgalnične luknje ne zamaše. To tekočino škropi po rastlinah s tako škropilnico, s kakeršno škrope po vinogradih trte, kadar jih napade strupena rosa. Če je škropilnica dobro nare-

jena, lahko poškropiš ž njo edenkrat štiri vrste krompirja, če greš mej drugo in tretjo vrsto. Če je lužilo na polji, lahko dobro poškropiš v dveh urah en hektar, torej en dan pet hektarjev, kolikor krompirja sade le taki gospodarji, ki kuhajo špirit iz njega.

Seveda bi se prav za prav škropiti moralo že junija ali julija meseca, da bi se bolezen zabranila. Pa tudi poznej je še dobro škropiti po njivah, po katerih krompir šele gniti začenja. Kjer nimajo nosne škropilnice, naj pa vzamejo vodno brenoto, na katere dnu naj pritrdijo prteno cev s potlačnim ustnikom, da vsled pritiska voda s širokim curkom teče po rastlinah.

Stroški za škropitev niso veliki, pač pa je velika korist. Švicarski gospodarski list poroča, da se je na eni njivi nekaj krompirja škropilo, nekaj pa ne. Kjer se je škropilo, bilo je na 48 kilo zdravega krompirja 1 kilo izprijenega, kjer se pa ni škropilo, pa na 34,5 kilo zdravega 6,5 kilo izprijenega.

Priporoča se tudi zmes zelene galice in apna. Tvrdba Dietsch in Kellner v Schönbergu priporoča moko iz rumene modre galice in salovca (menda zmes iz modre galice in magnezije.)

Kmetovalci naj po malem poskušajo to in ono, a ne drže križem rok, ko jim bolezen končuje krompir.

Kaj je storiti proti bolezni, ko se krompir spravlja.

Gotovo je, da moča gniloba jako pospešuje. Če ni suhega vremena, naj se čaka, da krompir popolnoma dozori, potem naj se pa, kakor hitro je mogoče, pokoplje. Krompirjevice ne smeš požeti dosti poprej, predno se krompir koplje, kajti to bi škodovalo pridelku. Koplje naj se krompir kolikor je mogoče ob suhem vremenu, ko vsaj ni dežja. Krompir naj leži kaki dve uri zunaj na polji, da se presuši. Glavna stvar je, da se krompir suh pokoplje in suh spravi. Krompir, ki se pokoplje ob mokrem vremenu, naj se pa posuši na svislih ali v kakem drugem prostoru, kjer veter preprihuje. Odrabi se mora lisast ali nagnil krompir od popolnoma zdravega. Rajši naj se eden hektoliter nagnilega in sumnega krompirja več da živini, da se le gniloba mej drugim krompirjem ne zatrosi.

Nadalje odberi že na polji za seme dvakrat toliko krompirja, kolikor ga spomladi potrebuješ. S tem krompirjem, kakor sploh z vso zimsko zalogo, ravnaj pametno, da se ga ne prime bolezen.

Kühn je konstatoval, da so se gnilobne semenske klice razvile v kletih na krompirji, ki je bil popolnoma nepoškodovan. Zato je mogoče in tudi dokazano, da popolnoma zdrav krompir nalezne bolezen, če se z bolnim skupaj hrani.

Kako naj se zimsko zaloga varuje gnilobe.

Vlažnost in gorkota pospešujeta bolezen, hlad in suhota jo pa ovirata. Krompir se spravlja v kleti ali pa v jame. Kleti so navadno pomankljivo narejene, jame pa naredimo lahko po svoji volji. Po dobro napravljenih jamah se krompir bolje ohrani nego po slabih kletih. Jame za krompir naj se napravijo na suhih in nagnenih krajih, da se vlaga lahko odteka. Široke naj bodo 1 do 1½ metra in ne predolge, globoke pa k večjemu eden meter. Njih dolgotrajnost naj se ravna po potrebi. Kadar se jama odpre, mora se popolnoma izprazniti. Odpiranje in zapiranje jame ob mrazu škoduje krompirju, ki še v jami ostane. Jama naj se zakrije s prstjo, gorenji rob ali vrh lahko ostane še odprt. Če nastane hujši mraz, pokrijejo se jame bolj. Cevi za paro iz desk in slame ni treba, ker se je pokazalo, da pri tem krompir le trpi. Če se

jame semtertja preiskujejo in se poskrbi za odtok vode, ki se nabira, ohrani se krompir zdrav do spomladi.

Če se krompir hrani v kleti, skrbi naj se, da je na suhem. Napravijo naj se odtoki za vodo, ali naj se pa v mokrih kletih po tleh položi drogovi ali deske druga poleg druge, in na nje naj se naspe krompir. Pod drogovi ali deskami se lahko pretaka zrak, in krompir je zaradi tega na suhem. Klet se mora večkrat prevetravati. Klet bode bolj suha, če se vanjo dene več kosov neugašenega apna ali pa postavijo vanjo koši z apnom. Dobro je tudi z apnenim prahom posipati krompir, ki je za seme. S tem se pokončajo gnilobne glivice.

Dobro sredstvo, da se gniloba po kletih ne širi, je žveplanje. Kadar je krompir spravljen, zapro se okna in druge odprtine in se na črepinjah sežge nekaj žvepla, potem pa se vrata zapro. Nastale žveplene pare naj nekaj dni vplivajo, potem naj se pa klet prevetra.

Po zimi je treba krompir večkrat prebirati. Kdor ga ne, ima veliko izgubo. Posebno je gledati ob letih, ob katerih krompir gnije, da se prihrani kolikor moči veliko zdravega krompirja za pomlad, kajti drago se bode prodal za seme.

Če se bodo kmetovalci ravnali vestno po teh navodih, krompir ne bode preveč gnil. Naj se tudi izprijeni krompir daje živini, vendar se toliko ne priredi, kakor bi se za zdravega dobilo, če se proda na trgu ali pa za seme. Od izprijenega krompirja tudi živina lahko oboli.

Opravila pri čebelnjaku meseca avgusta.

O začetku, ali saj prve dni tega meseca začne po Kranjskem in Štajarskem ajda cvesti, in čebele dobivajo na njej največ zaloge za se čez zimo in za čebelarja, če je le vreme ugodno. Preveč dežja ali prevelika suša oboje enako škoduje; tudi sploh viharno vreme je dostikrat krivo, da ajda ne zadeluje, ali kakor navadno pravimo: gluha ostane, in takrat tudi čebele malo naneso. Kakor ajda dobro ali slabo obrodi, so tudi čebele dobre ali slabe. Po južnih avstrijskih deželah se polovica ali saj dobra tretjina čebelarjev lepih dni ob ajdovem cvetju veselili, nasproti — žaluje. Že meseca julija povsod na vreme pazijo, da vsak po svojem za mesec avgust prorokuje. Tega meseca naj skrben čebelar dobro opazuje, da mu čebelni molj (*phalaena cereana*) ne bo škode delal. Kakor vsak umen čebelar ve, pritepe se mali pepelnati metuljček najrajši zvečer o mraku ter poskuša pri žrelci ali pri kaki drugi luknjici v panj priti. Kjer mu je le mogoče, leže jajčeca, in kadar plod izleze, prevrta in prevleče vse satovje s svojo moljavino, da najboljši panj dostikrat hira, dokler čebele vsega ne popuste. Zato je zanikarnost, če čebelar ne pogleda, da bi roj v dober panj dejal, ali saj razpokline zamašil in zamazal. Zato naj skrben čebelar ne le jeseni zaradi prezimovanja, ampak tudi čez leto zaradi toliko škodljivega metuljčka zamaže vse razpokline in raze skrbno s kravjakom. Naj tudi panj večkrat pregleda, da črvičke iz njega spravi, in prevleče satovje osnaži. Seveda se to le v panji s spremičnim satovjem da storiti; zato, kakor pri vsaki priliki, tudi tu našim čebelarjem kličemo: popustite vendar uže stari navadni panj z nepremičnim satovjem! Marsikaj starega je dobro: stara petica, staro vino, naš stari panj pa za čebelarstvo ni pripraven.

Kdor pa hoče od cvetoče ajde kaj kmalu potem od cvetočega jesenskega vresja obilno dobička imeti, naj gleda, da bodo vsi panji imeli matice in da bodo sicer kolikor moči čebelni; torej naj brezmatične ali sicer slabe

panje združi, ker čebelni, močni panji kaj naneso in se tudi ropnice najbolj gotovo ustavljajo.

Meseca avgusta je tudi navada čebele prevažati iz hribov ali sploh viših krajev v niže, na pr. na Kranjskem z Gorenjskega na Dolenjsko, z zgornjega Koroškega v ravnine okoli Celovca, itd. Po Kranjskem je tudi zelo v navadi ob ajdovem cvetju čebele na dobiček kupovati.

Opravila pri čebelnjaku meseca septembra.

Poglavitna žetev medu iz ajdovega cvetja in paberkanje po cvetočem jesenskem vresji je ta mesec končano. Zdaj pride poglavitno delo za prihodnje leto na vrsto; zdaj namreč mora čebelar presoditi, kateri panji bodo za mёд, kateri pa za pleme čez zimo. Prav je, kar previden čebelar stori, da panje tehta ter si težo vsacega panja zapomni. Izpod 5 $\frac{1}{2}$ g, kar je malo in zadostuje le pri posebno ugodnih okoliščinah, naj se noben panj za pleme ne pušča; zato recimo rajši, da srednja, pravilna teža plemenega panja bodi 8 $\frac{1}{2}$ g; ker nekaj tehtajo čebele, nekaj satovje. S panjem vred, kateri ima navadno 5 do 6 $\frac{1}{2}$ g naj tehta vsak za prezimovanje odločen panj 13 $\frac{1}{2}$ g. To bodi srednja, pravilna teža navadnega panja. Tega pa nočemo trditi, da velja taka teža za vsak panj; morebiti je za katerega premalo, spet drugi preživi z manjšo težo. Umen čebelar mora sam vse okoliščine presoditi, na pr. koliko tehta panj nov ali star, iz debelega ali tankega lesa, koliko je čebelno satovje staro ali mlado i. t. d.

Prelahkim panjem pa z mladim satovjem in rodovitno matico se pomaga s pitanjem. Pri naših navadnih panjih z nepremičnim satovjem je pač težavno pomagati. Kdor hoče pomagati s polnim satovjem, mora ga kolikor mogoče blizu gnezda devati. Ali kako težavno je delo! Dostikrat se z medom ves panj pomaže, zlasti če je čebelar dela malo vaje; če ropnice to ovahajo, dostikrat več škode storijo, nego čebelar dobrega z vsem svojim medom, ali še celo panj končajo. Če se s tekočim medom obilno pita in če je vreme toplo, lahko se zgodi, da matica zalego nastavlja; treba bi jo bilo med pitanjem pripreti, pa v navadnem panji kako težavno! Panji, kateri imajo blizu žrelca veliko praznega prostora in so satovje sredi panja začeli, malokdaj dobro prezimujejo.

Panjem s premičnim satovjem seveda je veliko lažje pomagati. Težkim panjem se vzame polno satovje in se obesi v prelahke. Le toliko je paziti, da se polni sati obesijo kolikor moči blizu gnezda, potem pa drug za drugim manj polni. Če se je to o pravem času zgodilo, (sredi tega meseca) si čebele same mёд bliže gnezda prenesejo. Kdor pa hoče s tekočim medom pitati, naj da veliko na enkrat, na pr. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ g, med tem pa naj, kakor je bilo že rečeno, matico pripre, kar se v premičnem satovju brez velike težave lahko zgodi.

Tudi je še opomniti, da naj se v čebelnjaku bolj lahki panji na sredo denejo, na vsako stran pa bolj težki, ker tako imajo čebele topleje v panji. Za zimo naj se dobro vse zapaži, kakor že vsak umen čebelar ve, s suhim mahom, z mehko otavo, še najbolje pa s pezdijem. Kolikor toplejše, toliko boljše.

Tega meseca je treba dostikrat na čebele paziti zavaljo ropnice, kakor spomladi na roje. Zlasti naj čebelar gleda, da ne bo brezmatičnih panjev v čebelnjaku imel, ker taki so vselej najprvi na vrsti. Tudi ose in sršeni so dostikrat zelo nadležni; zato naj se žrelca pramašijo, da so le za kak palec odprta, pozneje je tudi $\frac{1}{4}$ palca zadosti. Prazno, pa lepo satovje naj se skrbno spravlja, ker drugo leto prav pride.

Razne reči.

— **Škodljivost solomurje za domačo živino.** Če tudi je že skoro obče znano, da je solomurja škodljiva domačim živalim, vendar se še gode nesreče, ker jo dajo živini. Nedavno so pri neki grajščini nakrat zboleli štirje prasiči. Hudo jih je vil krč. Živinski zdravnik je konstatoval zastrupljenje krvi. Pokazalo se je, da so jim bili dali solomurje. Ko so jim dali bljuvala, rešili so dva, ali vendar sta dolgo bolehalo. Dva sta pa poginila. Po poskusih so se prepričali, da konj pogine, če se mu da dva litra solomurje, ovce in prasiči poginejo, če se jim da pol litra, perutnina pa, če se jim da tudi manj. Nekateri mislijo, da zastrupljenje provzroča slana voda, drugi pa mislijo, da so škodljive nastajajoče toksične kisline in pa beljakove razkrojine. Solomurja je tem škodljivejša, čim starejša je.

— **Odvajanje žrebet.** Žrebeta navadno odvajajo v četrtem mesecu. Odvajajo naj se polagoma, kajti vsaka nagla premena ovira organizem v razvoju. Poleg maternega mleka dajaj žrebetu vedno več kravjega mleka, zmečkanega ovsa in nekaj sena. Vedno manjkrat žrebe spuščaj k sescu, iz prva je le včasih loči od kobile in deni poleg nje v posebno pregrajo. Pred tretjim mesecem ni pametno odvajati žrebet, kajti težko je potem ustaviti delovanje mlečne žleze. Če je vendar le potrebno odstaviti žrebe, hladi vime, namaži je z ilovico in močno delaj s kobilo, da bo imela manj mleka. Ko pa ima žrebe štiri mesece, pa se mora odstaviti že zaradi novega žrebeta v maternem telesu, ki že potrebuje tačas več hrane.

— **Dobrota kozjega mleka.** Kako je dobro v manjšem gospodarstvu imeti koze, prepričamo se, če po dobroti primerjamo koze in kravje mleko. Dr. Segler je primerjal in našel, da ima kozje mleko sedem odstotkov manj vode, skoro dvakrat toliko boljše in petdeset odstotkov več suhih snovi nego kravje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 216. Imam konja, ki se močno poti pri delu, ob vročem vremenu pa tudi uže v hlevu. Ali je zoper to kaka pomoč? (F. S. v K.)

Odgovor: Potenje kože je važno ter zavisno od delovanja notranjih organov telesnih. Nenavadno močno potenje ni nikaka bolezen, pač pa je morebiti znamenje kakega nereda, recimo bolezni v živalskem telesu. To preudariti in potem določiti bolezen, ki tako silno potenje provzroča, zdraviti more le živinozdravnik, ki mora konja pregledati in se ozirati na vse okoliščine, ki bi utegnile biti vzrok potenju. Ako pa silno potenje ni nasledek kake bolezni, potem je pa z zatiranjem potenja pazljivo postopati, ker je tako zatiranje vedno združeno z vplivom na vse telo, zlasti na delovanje vrhanice, pluć in črevesnih žlez. Prav zelo Vam priporočam, obrnite se do izkušenega živinozdravnika, ne pa do kakega mazača, ki niti pojma nima, kaj je potenje. Ta Vam bo tudi dal navodilo, kako ravnati s takim konjem, zlasti kako ga snažiti, kopati in odevati.

Vprašanje 217. Kako naj odvajam tele, ki je uže sedem mesecev staro, da ne bo sesalo na paši. Posluševal sem se uže raznih sredstev, navezal sem mu na pr. na glavo jezevo kožo, ki naj bi kravo zbadala, a bilo je vse zamanj. (I. R. v B.)

Odgovor: Teletu se da na glavo uzda, t. j. priprava, narejena iz jermenov, ki drže železen obroč toliko visoko nad nosom, oziroma nad gobcem, da se lahko pase. Na gorenji strani obroča naj pa bodo vdelani kaki trije ali štirje ostri žebelji, s katerimi tele kravo rani, kadar hoče sesati. Spominamo se, da smo nekje brali o deščici, ki se vtakne teletu v nosnici in katera prepreči, da ne sesa, pase pa se lahko. Ta deščica ima obliko trikotna, na enem voglu je pa tako iz-

rezana, da se da zatakni na hrpelj, ki loči obe nosnici. Ta deščica je nekako taka, kakeršno kaže podoba 29. Koliko bodi velika, ne vemo, a težko vam ne bode pogoditi prave velikosti. Ta naprava, ki sega čez gobec prepreči sesanje, pri paši pa doli visi, zato se tele lahko pase.

Pod. 29.

Vprašanje 218. Prosim pouka, kako naj njive obdelavam, namreč, **kako naj se vrste razne gospodarske rastline ena za drugo**, kaj naj sejem prvo, kaj drugo i. t. d. leto, da je najboljši uspeh? Imam namreč veliko njivo, na kateri je uže več let krompir. Kaj naj sedaj denem na to njivo, da bom mogel drugo leto zopet krompir saditi? (A. L. v II. B.)

Odgovor: Na kratko Vam ne moremo dati povoljnega odgovora na Vaše vprašanje. Kolobarjenje t. j. vrstitev rastlin, katere pridelujemo na njivi, je zavisno od premnogih reči, pred vsem od načina gospodarjenja, od rastlin, katere bomo pridelovali, od zemlje, podnebja i. t. d. Priporočamo Vam kupiti od družbe sv. Mohora knjigo „Umni kmetovalec“; tam berite na straneh 162. do 182. o kolobarjenju in o vrstilni setvi, in potem si lahko za svoje razmere sestaviti primerno razvrstitev. Da bi na njivi, na kateri je bil več let krompir, prenehali le za eno leto s krompirjem in ta čas kaj drugega sejali, potem pa zopet krompir, to ne gre, ker tako kmetovanje je najnespametnejše. Ako se v vaših krajih sploh tako kmetuje, potem ni čuda, če se toži o slabih časih in letinah, če se govori, da krompir več ne uspeva, da ima vse mogoče bolezni i. t. d. Krompir ob umnem kmetovanju sme k večjemu vsako četrto leto priti na isto njivo nazaj.

Vprašanje 219. Kako naj ravnam s **kravo**, katara sama sebe sesa, in te stoji in leže? (J. L. na C. v.)

Odgovor: O tej reči smo odgovarjali uže večkrat v našem listu, in to tudi letos. Poiščite v prejšnjih številkah in berite. Na novo priporočajo kot jako zanesljivo sredstvo lopatiko ali aloo, katero prodajajo po lekarnah. Vzame se namreč košček lopatike, velik kakor oreh, ter se raztopi v pol litra vode. S to tekočino se namažejo po trikrat na dan vime in sesci. Okus in duh lopatike je kravi nesnosni in uže čez nekaj dni se ne sesa več. Lopatika je prav ceno. Priporočamo Vam, ako se bodele poslužili tega sredstva, da vime vselej pred molžo dobro izmijete, ker drugače bi se mleko navzelo kaj duha po lopatiki.

Vprašanje 220. Meni se je preteklo zimo **nekaj češpljevega drevja posušilo**, in pomladi so ptiči lubad njegovo popolnoma odluščili, ker so skoraj gotovo črvičev iskali. Sedaj sem to zapazil na drevju daleč na okolo prav zelo. Ker bi to utegnulo, če se širi, hude posledke imeti za nas sadjarje, prosim pouka, kako to preprečiti, ker pri nas daje sliva precejšnje dohodke. (F. K. na V.)

Odgovor: Škodo na češpljevem drevju, kakor jo Vi popisujete, delata hrošča „svetli likar“ (scolytus pruni) in „vraskavi likar“ (scolytus rugulosus), ki oba živita pod lubom zlasti starega drevja. Da se na našem češpljevem drevju kažeta ta dva škodljivca, ni se prav nič čuditi, če poznamo naše češpeljnake. Pregosto nasajeno drevje, kateremu pomankuje hrane in solca, polomljene veje, razpraskana in z lišaji ter mahom obraščena lubad, to vse je krivo, da se vgnezdita ta dva huda škodljivca. Ako se jih hočete varovati in sploh imeti dobrega užitka od češpljevega drevja, razredčite drevje, iztrebite suhe veje, obdrgnite jim lubad, jeseni jih pa namažite z beležem. Najboljši zavezniki človekovi v boji proti tem hroščem so pa ptiči, zato: Varujte ptiče!

Vprašanje 221. Ker je letos po nekaterih krajih mnogo sadja in mnogo kmetovalcev želi **delati sadni mošt**, dobili smo veliko vprašanj, kako je postopati, da se napravi dobra in stanovitna pijača. Na vsa ta vprašanja dajemo naslednji

odgovor: Ako se hoče narediti dober sadni mošt, vzeti je le zrelo sadje, a odbrati vse nagnilo. Zimsko sadje naj se nekoliko obleži en teden ali malo dlje na $\frac{3}{4}$ visokih kupih. Sadni mošt se prične delati s trenjem sadja, t. j. zdrobi se na kosce $\frac{1}{2}$ do 2 $\frac{1}{2}$ dolge. Pri tem delu seveda se naredi tudi manjši kosci, a večina naj bo omenjene velikosti. Iz sadja delati tekočo kašo, je napačno. Sadje se stre v posodah, v katerih se tolče (zato po nekaterih krajih imenujejo sadni mošt tolkovec), ali se drobi z mlinskim kolesom v pripravnem koritu, ali pa, kar je najboljšo, zdrobi se na sadnih mlinih, ki so navlašč za to prirejeni. Zdrobljeno sadje dene se takoj v stiskalnico ter odtisne. Dobljeni mošt se skozi kako cedilce pretaka v dober, zdrav in čist sod, in sicer do vrha. Tako napolnjenega sode pa ne zapiraj, ampak pusti, da mošt iz njega med kipenjem izmeče razno nesnago, katero pridno odstranjuj, in sodu vedno z drugim moštom dolivaj. Mošt imej na precej gorkem kraju, najbolje v prostoru, ki ima 15 do 18° C. toplote. Čez tri tedne burno kipenje poneha, in sedaj pretoči mošt v drug dober sod. Ta sod pa mora biti sedaj zaprt, da ne pride mošt z zrakom v dotiko, ker mošt drugače cikne. Ker pa mošt še vedno kipi in se dela ogljikova kislina, ki bi utegnila sod raznesti, če bi bil zabiti, zato zapri sod s kipelno veho ali pa položi na odprto veho vrečico, napolnjeno s peskom. Iz tako zaprtega sode more ogljikova kislina uhajati, a zrak ne more dohajati. Toliko odgovarjamo na to vprašanje za danes, a prihodnjč hočemo obširneje govoriti o tem predmetu. Naj še dostavimo, da je glavni pogoj trpežnega mošta največja snaga.

Gospodarske novice.

* † **Gospod Alojzij Košir**, konsistorijalni svetnik, župnik v Št. Rupertu ter ud naše družbe od l. 1856., umrl je 26. avgusta t. l. S smrtjo tega gospoda je izgubila naša družba enega najstarejših svojih udov, a ob enem moža najboljšega značaja, vnetega za kmetijski napredek. — Dne 29. avgusta t. l. je umrl na Dolenjskem dobro poznani grajščak **Vincenc Smola**, mnogoletni ud naše družbe in bivši posestnik grajščine Grm, ki je sedaj deželna lastnina in na kateri je deželna kmetijska šola. — 8. septembra t. l. je pa umrl gospod **Beno baron Taufferer**, gospod **Višnjegorski**, grajščak, deželni in državni poslanec in ud naše družbe. — Naj počivajo v miru!

* **Na razglas zaradi oddaje ameriških trt**, ki je prioben med današnjimi uradnimi vestmi, nujno opozarjamo naše vinarje, da ne zamude roka naročitve, ki je določen na 10. dan oktobra. Razglas velja za vsa glavarstva.

* **Na konjsko dirko v trab**, ki bo prihodnje nedeljo 20. t. m. v Šent Jarneji, opozarjamo še enkrat vse konjerejce.

* **Semenske rži**, in sicer Šlanstedske ter Probstajске ima družba še nekaj ter jo oddaja 100 $\frac{1}{2}$ po 14 gl. Kdor je želi, naj jo nemudoma naroči in naj nikar ne odlašja do zadnjega trenutka. Manj nego 25 $\frac{1}{2}$ se je ne odda.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 1. septembra 1891.

Posvetovanje je vodil družbeni predsednik gospod cesarski svetnik Ivan Murnik, navzoči so bili gospod podpredsednik Jos. Fr. Seunig ter odborniki gg.: baron Lazarini, Lenarčič, Ogorevc, Povše, Witschl, Žirovnik in tajnik Pirc.

Predsednik objavlja, da se je v imenu družbe poklonil o priliki rojstvenega dne presvetlega cesarja gospodu deželnemu pred-

sedniku ter ga prosil prijaviti na Najvišem mestu družbena voščila ter izraz udanosti. Odbor vzame to z odobravanjem na znanje in ravno tako došlo najmilostivejšo zahvalo.

Tri odboru v deželi ponujene bike čiste beljanske krvi ukrene odbor predlagati deželnemu odboru v nakup ter ob enem ukrene, da jih prilično pogleda gospod družbeni podpredsednik.

Odbor ukrene še ta mesec kupiti 12 bikov Muricedolcev in z ostalim denarjem kmalu za tem nekaj bikov Beljancev. Na podlogi došlih prošenj ukrene odbor oddajo teh bikov.

Z ozirom na došle prošnje za ovne Bergamaškega plemena ukrene odbor glede na precejšnjo ceno teh plemenih živali in na veliko število prošenj prositi še deželne podpore ter naročiti vsega skupaj 14 ovnov in 14 ovac, ki se razdele po ukrepu. Razen teh živali bode odbor naročil nekaj ovnov in ovac tega plemena na račun gospodarske zadruge v Materiji v Istri ter enega posestnika na Koroškem in enega na Štajarskem.

Odbor ukrene dati vsled došlih prošenj nekaterim podružnicam prispevke za nakup skupnih kmetijskih strojev.

Za nove ude se vzprejmejo nastopni gg.:

Hvastja Franc, posestnik v Savljah; Lenče Fran, posestnik in gostilničar v Klečah; Zakrajšek Anton, posestnik in žagar na Vrhnikih; Vilar Fran, posestnik in žagar na Vrhnikih; Šuffaj Daniel, c. kr. okrajni sodnik v Vel. Laščah; Kirchschrager Moric, c. kr. inženier v Ljubljani; Gross Jakob, župnik v Zagorji ob Savi; Svetlin Marjeta, posestnica v Podgorji; Peršin Janez, posestnik na Prevalah.

Št. 16607.

Razglas.

Na pomlad l. 1892. se bodo oddajali iz državnih trtnic na Nižem Avstrijskem, Štajarskem, Kranjskem in Primorskem rezniki in ukoreninjene sajenice ameriških trt, in sicer občinam, društvom in vinarjem tistih krajev, po katerih so vinogradi uže okuženi po trtni uši, in to, dokler bode kaj zaloge, pod sledečimi pogoji:

1.) Tisoč reznikov Riparije sploh, Solonis ali York Madeire po 3 gold.

2.) Tisoč izbranih reznikov navadne Riparije, dalje Riparije Portalis, Paillères, Perrier in Jaquez po 6 gold.

3.) Ukoreninjene trte pa brez izjeme po 10 gold. tisoč.

Brezplačno se bodo oddajale le izjemno, in to le tedaj, kadar se narejajo trtnice ali ameriški poskusni nasadi ob občinskih troških ter se je nadejati, da ostanejo ti nasadi vsaj 10 let in da se bodo oddajale pridelane trte pod istimi pogoji kot državne.

To se po ukazu vis. c. kr. deželne vlade z dne 22. avgusta t. l. št. 10182 naznanja s pristavkom, da se morajo dotične prošnje vložiti pri glavarstvu ali pri občinskem uradu zadnji čas do 10. oktobra 1891. l.

C. kr. okrajno glavarstvo v Krškem

dne 31. avgusta 1891.

Tržne cene.

V Ljubljani z dne 12. septembra 1891.

Pšenica gld. 9.18 kr., rž gld. 7.15 kr., ječmen gld. 4.16 kr., oves gld. 3.15 kr., ajda gld. 5.61 kr., proso gld. 4.77 kr., turšica gld. 5.55 kr., leča gld. 10.— kr., grah gld. 10.— kr., fižol gld. 9.— kr. (Vse cene veljajo za 1 hektoliter.)

Krompir 100 kgr. gld. 2.67 kr.

Prasičje salo 66 kr., špeh svež 58 kr., špeh prekajen 64 kr., surovo maslo 74 kr., goveje meso 62 kr., telečje meso 60 kr., svinjsko meso 58 kr. (Vse cene veljajo za 1 kilogram.)

100 kgr. sena gld. 1.78 kr., slame gld. 2.14 kr.

Na Dunaji do dne 15. septembra 1891.

Pšenica gld. 10.60 kr., rž gld. 10.— kr., ječmen gld. 7.50 kr., oves gld. 6.49 kr., turšica gld. 6.23 kr., fižol gld. 8.50 kr., grah gld. 10.50 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Suhe češplje gld. 16.50 kr. 100 kilogramov.

Goveda (lepi volji) gld. 65.— kr. za 100 kgr. mesarske vage.

Prasičje salo gld. 48.25 kr. za 100 kilogr.

Špeh gld. 48.25 kr. za 100 kilogr.

Loj gld. 30.— kr. za 100 kilogr.

Goveje kože čez 50 kgr. težke gld. 47 do 48, od 40 do 50 kilogr. težke od gld. 41 do 42, od 35 do 39 kgr. težke po gl. 32 do 33 za kilogramov.

Kože od jagnet po 110 do 115 gld. za 100 komadov.

Méd 100 kgr. gld. 35.— kr.

Vosek 100 kgr. gld. 140.50 kr.

INSERATE

sprejema „Kmetovalec“ po ceni, zaznamovani na prvi strani. V „Kmetovalcu“ priobčeni inserati imajo najboljši uspeh, kajti list je razširjen posebno po deželi, zlasti pa v premožnejših kmečkih krogih. Zelo priporočljiv je „Kmetovalec“ za objavljenja pri nakupu ali prodaji gospodarskih pridelkov, izdelkov ali potrebščin.

Beljaška tovarna za stroje

EGGER, MORITSCH & COMP. v BELJAKU

prodaja najsolidnejše izdelane

naprave za žage in mline, vse stroje za navadne papirnice in take, ki izdelujejo lesno tvarino, dalje za rudokope i. t. d. Stroje in orodja za obdelovanje kovin, transmisije, lito blago in raznovrstne sestavne dele strojev. (72—1)

Vodovodi, vodnjaki in kopelne naprave.

Na vsa vprašanja se radovoljno in takoj odgovori.

Žaga in mlin

na Lokah v Tuhinjski dolini blizu Kamnika in okoli 6 oralov zemlje dá se od novega leta naprej za več let v najem.

Pri posestvu se lahko redijo 4 govedi in 1 konj, kakor tudi več svinj.

Več poizve se pri **Fran Tomcu**, sedaj oskerbnik v **Tobring pri Beljaku** (Töbring bei Villach). (70—1)

Lepo obširno posestvo

ležeče prav blizu Ljubljane, odda se v zakup (v najem) takoj ali od sv. Mihela naprej prav po ceni.

Priročna poslopja, hlevi itd. Posestvo se tudi proda pod prav vgodnimi pogoji. (61—2)

Obrniti se je do **J. Rodé-Dogana** v Ljubljani.

Najnižje cene.

Preobleke.

L. Mikusch

TOVARNA DEŽNIKOV

Mestni trg št. 13.

Ljubljana.

Popravila.

Izdelovanje

Skrbno

Največji izbor.

(43—9)

Nik. Hoffmann,

tovarnar kirurških instrumentov, umetalni, ter orožni kovač in nožar

v Ljubljani, na Mestnem trgu št. 12,

priporoča bogato zalogo svojo raznovrstnega v njegovo stroko spadajočega blaga. Vsa zaloga obstoji iz lastnih izdelkov in se za vsako prodano reč jamči, da je dobra in iz najboljšega blaga narejena.

Zlasti so v zalogi najboljši noži za vrtnarje in vinogradarje, kakor sploh nožarsko in fino kovaško orodje za kmetovalce, vrtnarje vinogradarje, gozdarje itd.

Reči, ki niso v zalogi, se po naročilu precej in v najboljši kakovosti narede. (7-16)

Vse stroje za kmetijstvo in vinarstvo!

Pluge, brane, valjarje, sejalnice, žitokosne stroje, senene grablje, stiskalnice za seno, mlatilnice, gepelje, lokomobile, trijere, žitočistilnice, robkače, slamoreznice, stroje za žito tretji in repo rezati, mline za sadje, stiskalnice za sadje, mline za grozdje, vinske stiskalnice, stiskalnice za olive, škropilnice proti peronospori, stroje za sadje lupiti, sušilnice za sadje in zelenjad, vinske srkalnice, kletarsko orodje, pompe, krožne žage, decimalne in živinske vage, stroje za mleko posnemati, srkala, stroje za vrtati, stiskalnice za sladko krmo, stroje za prati, stroje za lan otrepati i. t. d.

Vse v najboljši sestavi po fabriški ceni.

— Jamčenje, olajšava plačevanja in oddaja na preskušnjo. —

Tovarna strojev za kmetijstvo in vinarstvo

Ig. HELLER na Dunaji, (28-14)

II. Praterstrasse Nr. 78.

Slovenski, nemški in laški cenik, ki ima 144 strani in polno podob se pošilja na zahtevanje zastoj in franko.

Pošteni zastopniki se povsod sprejemajo.

Uzorce na vse strani zastoj.

Suknjo

za vsako porabo, samo dobro, trpežno, pravo in cenejši kot povsod drugod, pošilja na zasebnike za prihodnjo pomlad in jesen zaloga c. kr. priv. tovarn za suknjo in volnene izdelke

Morica Schwarz-a

v Svitavi (pri Brnu) na Moravskem.

Tisoči ostalih koncev se za res ceno prodajo.

Kdor enkrat poskusi, ostane vedno naročnik. V zalogi so vse vrste suknja za uniforme, društva, zavode, samostane, itd. Poletnje domače suknjo, nevaljano suknje za gozdarje in turiste, na željo tudi nepremočno za vodo. (25-15)

Za gg. krojače najlepše knjige za uzorce.

Zato prevzara nemogoča. — Za nepopolne pošiljate se vrne denar franko.

Plateni in sploh blago za pranje, najnovije pike blago za velonike. Pošilja se proti povzeji ali pa je denar naprej pošlati.

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Geiger

I. štajerska drevesnica za sadno drevje in vrtnice v Gradi.

(Ta drevesnica pripoznana kot ena najčistih in najbolj vredenih v Avstriji.)

Priporočamo veliko in izbrano zalogo:

Vrtno, visokodebelnatih in pritličnih: **sadnega drevja**, visokodebelnatega in pritličnega ter piramide, spalirje, kordone in enoletne požlahtnitve; **divjakov in podlag za pritlikovce**; **lagodnega sadja**; **lepotilnega drevja in grmovja, drevja** (8-17) **za drevoreda itd.**

Razpošiljatev pravilno imenovanih oeplov vseh vrst sadja.

Cenike je dobiti zastoj in franko.

C. kr. priv.

„Assicurazioni Generali v Trstu“

(ustanovljena l. 1831.)

Poroštveni zaklad je štel 31. decembra 1889. l.	gld. 40,758.238-42
Družba je od pričetka do sedaj plačala škode	„ 227,378.631-43
Dne 31. decembra 1889. l. je bilo v oddelku za življenje zavarovane glavnice	„ 166,904.648-39
Premijski listi in premije, ki so za plačati v poznejših letih v oddelku za ogenj	„ 23,544.053-22

Assicurazioni Generali zavaruje v nastopnih oddelkih:

- 1.) na življenje;
- 2.) proti škodi po ognju pri cerkvah, grajsčinah, pristavah, hišah sploh, pri pohoštju, raznem blagu, lesu, oglju v poslopih in na planem ter proti škodi po razdiranju in iznašanju, kakor tudi po streli in razpoku plina ali parnih kotlov.
- 3.) proti škodi vsled vožnje na morju, rekah, kanalih, jezerih in na kopnem za blago, izdelke, ladje in za vrednostne pošiljate po pošti;

4.) proti škodi na strtih zrealih in zrealnem steklu;

5.) proti telesnim nezgodam na račun l. občne avstrijske zavarovalne družbe na Dunaji;

6.) proti škodi po toči na pridelkah na račun ogrske delničarske družbe za zavarovanje proti škodi po toči v Budapešti.

V oddelku za življenje jamčijo zavarovalni pogoji zavarovancu razven drugih prednost tudi tele:

po petletnem obstanku zavarovanja ne zgubi polica veljave tudi ob samomoru in dvoboju;

po triletnem zavarovanju ne more priti nezadolžena polica na noben način ob veljavo;

pravico do obnove (v teku 3 mesecev) police, ki je vsled zamude plačilnih oblikov zgubila veljavo in to brez ozira na zavarovančovo zdravje;

omejitev ničevnih uzrokov samo na priznane goljufije;

polica dobi brezplačno čez 6 mesecev tudi veljavo ob slučaju, če je zavarovanec poklican izvršiti svojo črnovojniško dolžnost in sicer do 15.000 gld.;

ravno tako tudi, če je brambovec ali rezervist poklican na vojsko in sicer do 50.000 gld.

Oddelek za življenje je popolnoma samostojen, ima svoje premoženje in je od drugih oddelkov tako ločen in nezavisen, da tudi zguba pri oddelkih za škodo po ognju ali vožnji nima na oddelke za življenje nobenega vpljiva.

Družba dovoli vse olajšave, ki so mogoče ob določitvi premij in pri izplačanju škod, katere se hitro in v gotovini izplačujejo.

Glavni zastop je v Ljubljani

pri **C. TAGLIAPIETRU**

v Gradišah št. 4.

(1-9)

